
Joseph Campbell
Moć mita, Misl, Zagreb 2001., str. 310.

Mitovi su priče o našim životima, priče o tome kako i zašto živimo, kojom stvarnošću je vođen naš život. Priče kojima su naši roditelji podučavani su ono što su prenosili nama i što nas je oblikovalo ovakvima kakvi jesmo. Postoje obiteljske priče i prijateljske priče, ali postoje i neke univerzalne priče koje se preporučavaju među narodima, zemljama i one još šire, koje se nalaze na univerzalnom nivou.

Znajući to ili ne, svatko od nas sudjeluje u stvaranju tih priča-mitova svakodnevno. Dok su to prije bili mitovi što su se pričali kraj večernje vatre, danas su to priče posredstvom modernih sredstava komunikacije. To su čak i reklame koje stvaraju mit da ćemo biti sretniji, jači ili uspješniji ako kupimo još jednu ponuđenu stvar.

U svojoj nas knjizi, koja oduševljava širokim spektrom znanja, Joseph Campbell uvodi u svijet mitova i njihovih junaka i objašnjava kako su priče koje susrećemo oblikovale svijet onakvim kakav danas jest i kako možda trebamo novu vrstu priča. Ako ne baš potpuno novu, onda se barem možemo vratiti mudrosti starih mitova i iskoristiti ih ili preoblikovati za potrebe sadašnjice.

U knjizi, kao i u mitovima, riječ je o našem traženju smisla života ili "o *iskustvu* bivanja živim." Ljudska je vrsta oduvijek tragala za nečim većim u životu kao i junak u mitu. On odlazi i izvodi neko junaštvo u materijalnom svijetu dok se u duhovnom susreće s iskustvom spoznaje. I onda se vraća, s porukom. Mi smo junaci u svom vlastitom životu. I tu se rađa spona, to poistovjećenje s junakom dok slušamo neki mit.

U knjizi su mitovi obrađeni s raznih aspekata. Mitovi kao put k duhovnim potencijalima ljudskog života, kao sredstvo da se tinejdžeri uključe u zajednicu kao njeni članovi, kao pomoć da se čovjek stavi u odnos sa svijetom, kao ključ za putovanje u nutrinu. Mitovi u Star Wars serijalu, u liku Johna Waynea, u crtežu piramide na Državnom pečatu Amerike ili u crtežu orla na grbu na dolarskoj novčanici, u piramidi, u biblijskim pričama, u pričama o žrtvovanju, o ljubavi i braku.

Ono što me je začudilo na početku čitanja knjige je činjenica da se mit može dovesti u vezu s ekologijom. Autor zastupa tezu da kada su se prirodne religije pomakle na sociološku religiju, da je to dovelo do odvajanja od prirode. Više nismo povezani s njom kao ni s onim što nas okružuje već se nalazimo u poziciji vladara, moćnika i onoga koji kontrolira. O prirodi mislimo kao o zlu, ne pokušavamo se uskladiti s njom već je kontroliramo i “odatle napetost, zebnja, sječa šuma, uništavanje urođeničkih naroda.” Dok su stvarnost oblikovali mitovi Majke-Božice, cijeli je svijet bio njezino tijelo i zato je bio svet i božanski sam po sebi. Sve što se susretalo bilo je na “ti” razini i nalazilo je svoj odraz u čovjeku, jer je i on dio te cjeline. Ništa nije bilo “to”, “ono”, “stvar”, ništa nije bilo odvojeno ili manje vrijedno. Tada se aktivno ostvarivao odnos s onim što se nazivalo “ti”, i “božanstvo nije nešto što vlada nad i što je iznad posrnule prirode.”

Ljudi su se drugačije odnosili i prema svetim mjestima, kao simbolu gdje se može osjetiti princip Božice – stvaranja i života. “Ljudska ženka rađa baš kao što zemlja rađa biljke. Ona daje hranu, kao što i biljke daju. Tako da su ženska i zemljina čarolija iste.” Sve je unutar nje, sve što možete dotaknuti, vidjeti doživjeti. Tako su se sveta mjesta nalazila na posebnim prostorima u prirodi gdje je nešto drugo bilo stvarateljem, gdje se moglo doći u neposredan dodir sa silama i moćima izvan našeg poimanja, sa silama koje su na čaroban način bile dio života. Danas živimo u gradovima od cementa i kamena, izgrađenim ljudskim rukama, u kojima mi sami postajemo stvaratelji, ali i vladari. Malo je toga ostalo sveto. Kao što su graničari ubijanjem pretvorili bizona iz “ti” u “to”, tako smo mi pretvorili cijelu prirodu u stvar.

Ono do čega je došlo je zapravo promjena poimanja svijeta i svega što nas okružuje. A “ono s čime se svi mitovi moraju baviti jest preobrazba svjesnosti.” Autor dalje kaže da je danas,

u svijetu gdje više nema granica, potrebna mitologija koju još uvijek nemamo – mitologija planeta i bratstva svih živih bića. Ta samilost i jedinstvo buduće mitologije planete je jedna od odlika mitova o Velikoj Božici koju su zamijenile muški orijentirane mitologije. Danas, poslije mita industrijalizacije i naglaska na umu, logici, osvajanju i pokoravanju, potrebno je da se u svakidašnje mitove vrate osobine ljubavi, razumijevanja i suosjećanja. Majka, roditeljica djetetu daje njegovu prirodu, a otac društveni karakter. O tome autor kaže: “Tako će vraćanje natrag prirodi sigurno ponovo iznjedrili majčinsko načelo. U kakav će ono odnos doći s patrijarhalnim načelom, ne znam, jer će organizacija planeta biti golema operacija, a to je muška funkcija.”

I tako se čini da je govor o ekološkom spašavanju planeta, zapravo govor o spašavanju izgubljenih odlika u nama. Tu se postavlja i pitanje s kojom se grupom želimo poistovjetiti, želimo li je proširiti na cijelo postojanje ili želimo ostati skučeni u razdvajanju. Razdvajanje se do sada pokazalo kao loš izbor. Ali ono nije ništa drugo doli izbor - svjestan čin volje, svjesnosti i razumijevanja. Zato je potrebno ispitati naše mitove i preispitati čemu nas uče. Je li to iskustvo mržnje, otuđenja, kontrole i smrti ili iskustvo, kako kaže autor, “bivanja živim.” Ova knjiga može biti samo doprinos našem boljem razumijevanju.

Andelko Domazet